Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 20431 posłów Wioletty Marii Kulpy, Lidii Czechak, Roberta Warwasa, Jarosława Krajewskiego, Marka Subocza, Filipa Kaczyńskiego, Patryka Wichra oraz Bogumiły Olbryś z 20 października 2026 roku w sprawie dostępu twórców ludowych i rękodzielników do systemu dopłat do składek oraz wsparcia artystów ludowych pobierających niskie emerytury, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Twórczość ludowa jest jedną z dziedzin kultury, w których wykonuje się zawód artystyczny (art. 3 ust. 2 pkt 10 ustawy). Ustawa nie zawiera katalogu technik ani rodzajów wyrobów. Nie rozstrzyga więc z góry, czy dany rodzaj rękodzieła, np. haft, wykonywanie chust, ozdób obrzędowych, bombek lub odlewów, kwalifikuje się do uzyskania statusu artysty ani też takiego rodzaju rękodzieła nie wyklucza. O kwalifikacji decyduje ocena konkretnej działalności według przesłanek ustawowych.

Przesłanki te wynikają z art. 3 ust. 1 ustawy. Za wykonywanie zawodu artystycznego uważa się działalność, która jest:

- profesjonalna i wykonywana osobiście,
- prowadzona w sposób stały,
- nastawiona na zewnętrzny odbiór,
- prowadząca bezpośrednio lub pośrednio do powstania utworu w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych albo do artystycznego wykonania utworu.

Ponadto wykonywanie zawodu artystycznego musi stanowić istotną część aktywności zawodowej wnioskodawcy (art. 26 pkt 2).

Działalność artystyczną od działalności wyłącznie wytwórczej odróżnia przede wszystkim wymóg twórczego, indywidualnego charakteru rezultatu pracy, wynikający z odesłania do pojęcia utworu. Wytwarzanie powtarzalnych przedmiotów bez indywidualnego wkładu twórczego nie spełnia tej przesłanki. Korzystanie z tradycyjnego wzornictwa samo w sobie jej nie wyklucza. Od działalności hobbystycznej działalność artystyczną odróżniają wymogi profesjonalności i stałości, wymóg istotnego udziału w aktywności zawodowej oraz wymóg osiągania przychodów z wykonywania zawodu (art. 26 pkt 3). Ocena „istotnej części aktywności zawodowej" jest dokonywana indywidualnie. Uwzględnia się proporcję

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2637232.11858026.11231745

+48 22 42 10 100
esp@kultura.gov.pl
www.gov.pl/kultura

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15
00-071 Warszawa

aktywności artystycznej do ogólnej aktywności zawodowej oraz specyfikę danego zawodu zarówno pod względem dochodów, jak i czasu pracy.

Ad 2.

Warunki przyznania statusu artysty określa wyłącznie ustawa. Są one jednakowe dla wszystkich dziedzin, w tym dla twórczości ludowej. Status może zostać przyznany na wniosek osobie wykonującej zawód artystyczny, która:

- nie prowadzi pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie ustawy – Prawo przedsiębiorców i nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników (art. 26 zdanie wstępne);
- ma udokumentowany dorobek artystyczny (art. 26 pkt 1);
- wykonuje zawód artystyczny jako istotną część swojej aktywności zawodowej (art. 26 pkt 2);
- w każdym roku z 3 lat bezpośrednio poprzedzających rok złożenia wniosku osiągnęła przychody, należności lub wynagrodzenie w związku z wykonywaniem zawodu artystycznego, z uwzględnieniem uzasadnionych przerw (art. 26 pkt 3 w związku z art. 30);
- należy do kręgu osób uprawnionych do złożenia wniosku (art. 28).

Rozporządzenie wydawane na podstawie art. 34 ustawy określi szczegółowy tryb wydawania opinii przez Komisję Opiniującą oraz wynagrodzenia jej przewodniczącego, wiceprzewodniczących i członków. Nie może ono kształtować przesłanek przyznania statusu. Ustawa nie przewiduje przyjmowania przez Komisję Opiniującą własnych dokumentów określających kryteria oceny. Komisja wydaje opinie na podstawie przesłanek ustawowych. Decyzję o przyznaniu albo odmowie przyznania statusu wydaje dyrektor Instytucji po uzyskaniu opinii Komisji Opiniującej (art. 27 ust. 1). Rozporządzenia podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw. Projekty rozporządzeń zostaną poddane konsultacjom publicznym w trybie właściwym dla rządowego procesu legislacyjnego.

Osoby, wobec których Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców wydała decyzję o uznaniu działalności za artystyczną lub twórczą, otrzymają potwierdzenie statusu artysty na okres 3 lat w trybie art. 68 ustawy:

- z urzędu, jeżeli podlegają ubezpieczeniom z tego tytułu (art. 68 ust. 1),
- na wniosek złożony w terminie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy – pozostałe osoby (art. 68 ust. 2).

Ad 3.

Dorobek artystyczny to udokumentowane w dowolnej formie i na dowolnym nośniku wykonywanie zawodu artystycznego (art. 4 pkt 2). Art. 29 ust. 3 pkt 2 wymienia przykładowe dokumenty, posługując się sformułowaniem „w szczególności”:

- dokumenty potwierdzające czas trwania i charakter działalności wykonywanej na podstawie umów,
- katalogi z wystaw,
- recenzje,
- dokumenty potwierdzające nagrody i wyróżnienia,
- dyplom ukończenia szkoły artystycznej lub odpowiednich studiów,
- wydane przez właściwą organizację zrzeszającą twórców lub artystów zaświadczenie o nabyciu umiejętności zawodowych w drodze praktyki.

Katalog ten ma charakter otwarty. Żaden z wymienionych dokumentów, w tym dyplom, nagroda czy członkostwo w organizacji, nie jest wymagany obligatoryjnie. Ustawa nie wymaga też udziału w wydarzeniach o zasięgu ogólnopolskim. Na tej podstawie dowodem

dorobku mogą być również fotografie prac, katalogi wystaw lokalnych, potwierdzenia udziału w jarmarkach i festiwalach, dokumentacja warsztatów, rekomendacje muzeów i domów kultury oraz dokumenty potwierdzające przekazywanie tradycyjnych umiejętności. Ich wartość dowodowa podlega ocenie w konkretnej sprawie. Dla twórców ludowych szczególne znaczenie może mieć wymienione w ustawie zaświadczenie organizacji zrzeszającej twórców o nabyciu umiejętności w drodze praktyki (art. 29 ust. 3 pkt 2 lit. c).

Ad 4.

Wymóg osiągania przychodów, należności lub wynagrodzenia w każdym z 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku jest przesłanką przyznania statusu artysty (art. 26 pkt 3), a nie dopłaty. O dopłacie rozstrzyga kryterium dochodowe omówione w odpowiedzi na pytanie 5. Ponieważ dopłata może być przyznana wyłącznie osobie posiadającej status, niespełnienie przesłanki z art. 26 pkt 3 pośrednio wyklucza również dopłatę.

Ustawa nie określa minimalnej kwoty przychodu. Przesłanka nie ogranicza się do sprzedaży wyrobów. Obejmuje każdy przychód, należność lub wynagrodzenie uzyskane w związku z wykonywaniem zawodu artystycznego, co podlega ocenie w konkretnej sprawie.

Brak takiego przychodu w jednym z lat co do zasady oznacza niespełnienie przesłanki, chyba że wystąpiła uzasadniona przerwa w wykonywaniu zawodu. Art. 30 ust. 1 nakazuje uwzględniać przerwy spowodowane uzasadnionymi okolicznościami życiowymi, które obiektywnie uniemożliwiały wykonywanie zawodu artystycznego. Przepis wymienia w szczególności opiekę nad dzieckiem lub innym członkiem rodziny, chorobę oraz bezrobocie potwierdzone rejestracją w urzędzie pracy. Wystąpienie przerwy należy uprawdopodobnić dokumentami (art. 30 ust. 2). Jeżeli przerwa uniemożliwia wykazanie przychodów w danym roku, uwzględnia się odpowiednio wcześniejsze lata podatkowe (art. 30 ust. 3).

Ograniczony popyt lub mała liczba wydarzeń nie zostały w ustawie wskazane jako okoliczności uzasadniające przerwę. Okoliczności te nie uniemożliwiają bowiem wykonywania zawodu, a jedynie utrudniają osiąganie z niego przychodów. Ocena konkretnych okoliczności należy do organu prowadzącego postępowanie.

Ad 5.

Dopłata jest przyznawana, jeżeli średni roczny dochód artysty z 3 lat kalendarzowych poprzedzających okres jej przyznania nie przekroczył 125% dwunastokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego 1 stycznia roku złożenia wniosku (art. 41 ust. 3). Okres przyznania dopłaty trwa od 1 sierpnia do 31 lipca następnego roku (art. 41 ust. 1). Wniosek można ponawiać (art. 41 ust. 2).

Pojęcie dochodu określa art. 4 pkt 3 ustawy. Obejmuje ono dochody ze wszystkich źródeł, w szczególności:

- przychody opodatkowane podatkiem dochodowym od osób fizycznych według skali, liniowo lub ryczałtem, pomniejszone o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz koszty uzyskania przychodów,
- wskazane przychody i dochody wolne od podatku,
- dochody z gospodarstwa rolnego w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych.

W konsekwencji do dochodu wlicza się emeryturę i rentę (jako przychody opodatkowane według skali), dochody z pracy poza działalnością artystyczną oraz dochody z gospodarstwa rolnego.

Przy ustalaniu dochodu nie odlicza się zryczałtowanych kosztów uzyskania przychodów, o których mowa w art. 22 ust. 9 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, w tym kosztów 50% i 20% stosowanych m.in. przy umowach o dzieło i zleceniach. Przychody z takich umów wlicza się więc do dochodu bez tych kosztów. Przychody z działalności

nierejestrowanej są wykazywane w zeznaniu podatkowym na zasadach ogólnych i mogą być pomniejszone o faktycznie poniesione i udokumentowane koszty uzyskania przychodów, np. koszty materiałów, narzędzi czy transportu, zgodnie z przepisami tej ustawy. Wysokość dochodów potwierdza Szef Krajowej Administracji Skarbowej na wniosek ZUS (art. 43 ust. 2).

Przykład (ilustracyjny, przy minimalnym wynagrodzeniu z 2026 r. w wysokości 4806 zł): próg wynosi 125% × 12 × 4806 zł = 72 090 zł średniego dochodu rocznego. Rękodzielnik osiąga sezonowe przychody ze sprzedaży w ramach działalności nierejestrowanej, skupione np. w okresie przedświątecznym, w wysokości 24 000 zł rocznie. Ponosi udokumentowane koszty materiałów w wysokości 7000 zł. Dodatkowo raz w roku zawiera umowę o dzieło na kwotę 3000 zł. Jego dochód roczny wynosi 17 000 zł + 3000 zł = 20 000 zł. Przy takim dochodzie w każdym z 3 lat średnia jest wielokrotnie niższa od progu.

Sezonowość przychodów nie ma znaczenia dla kryterium, ponieważ uwzględnia się średnią z 3 lat. Przy braku innych tytułów do ubezpieczeń podstawą wymiaru składek artysty z prawem do dopłaty jest minimalne wynagrodzenie (art. 18 ust. 4e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu nadanym ustawą). Składki są finansowane z budżetu państwa. Jeżeli artysta ma inny tytuł do ubezpieczeń, podstawa z tego tytułu odpowiednio pomniejsza podstawę z tytułu artysty, a tym samym wysokość dopłaty.

Ad 6.

Spełnienie przesłanki z art. 26 pkt 3 wykazuje się dokumentami wymienionymi przykładowo w art. 29 ust. 3 pkt 5: fakturami, rachunkami, umowami cywilnoprawnymi, zestawieniami przychodów lub innymi dowodami uzyskiwania przychodów. Prowadzona zgodnie z prawem ewidencja sprzedaży może być takim dowodem. Ustawa nie wymaga posiadania umów z instytucjami kultury.

Działalność nierejestrowana w rozumieniu art. 5 ustawy – Prawo przedsiębiorców nie stanowi działalności gospodarczej, nie wyklucza więc uzyskania statusu artysty. Przekroczenie limitu przychodów z działalności nierejestrowanej oznacza jednak konieczność rejestracji działalności gospodarczej. W 2026 r. limit wynosi 10 813,50 zł kwartalnie. Rejestracja działalności gospodarczej wyklucza uzyskanie statusu (art. 26), a w przypadku osoby posiadającej status powoduje jego wygaśnięcie (art. 38 ust. 1 pkt 2).

Dla celów dopłaty dochód jest ustalany na podstawie danych przekazywanych przez Krajową Administrację Skarbową (art. 43). Przychody z działalności nierejestrowanej powinny więc zostać wykazane w zeznaniu podatkowym.

Ad 7.

Komisja Opiniująca liczy 145 członków (art. 17 ust. 2). W jej skład wchodzi 120 członków wybranych spośród kandydatów rekomendowanych przez organizacje zrzeszające osoby wykonujące zawody artystyczne we wszystkich dziedzinach kultury wymienionych w art. 3 ust. 2, w tym w dziedzinie twórczości ludowej. Ustawa nie określa liczby członków przypadających na poszczególne dziedziny. Liczba członków z doświadczeniem w sztuce ludowej, etnografii lub rzemiośle artystycznym będzie więc zależała od kandydatur zgłoszonych przez organizacje w naborze ogłaszanym w Biuletynie Informacji Publicznej (art. 19).

Wniosek opiniuje zespół trzech, a w uzasadnionych przypadkach pięciu członków Komisji. Przewodniczący Komisji wyznacza członków zespołu z uwzględnieniem rodzaju zawodu artystycznego wykonywanego przez wnioskodawcę (art. 32 ust. 2).

Bezstronność zapewniają w szczególności:

- objęcie członków Komisji przepisami o wyłączeniu pracownika organu (art. 32 ust. 3 ustawy w związku z art. 24 Kodeksu postępowania administracyjnego),
- zakaz łączenia członkostwa w Komisji z zatrudnieniem w Instytucji i członkostwem w Radzie Programowej (art. 17 ust. 4),
- ograniczenie członkostwa do dwóch następujących po sobie kadencji (art. 17 ust. 5),
- obowiązek zachowania poufności (art. 23 ust. 2),
- możliwość odwołania członka m.in. w przypadku działania z naruszeniem prawa (art. 18 ust. 2).

Ad 8.

Opinia zawiera uzasadnienie. Wskazuje ono w szczególności ustalenia faktyczne dotyczące działalności wnioskodawcy, odniesienie się do dokumentów potwierdzających dorobek oraz dziedzinę kultury, w której wnioskodawca wykonuje zawód (art. 32 ust. 6). Opinia wchodzi w skład akt sprawy, do których strona ma prawo wglądu na zasadach Kodeksu postępowania administracyjnego. Decyzja dyrektora Instytucji zawiera uzasadnienie faktyczne i prawne.

Terminy:

- zespół wydaje opinię w terminie 30 dni (art. 32 ust. 8);
- jeżeli dyrektor Instytucji wystąpi o drugą opinię, sporządza ją zespół złożony z innych członków Komisji w terminie 14 dni (art. 33);
- decyzję wydaje się w terminie 60 dni od otrzymania wniosku, a w sprawie szczególnie skomplikowanej – nie później niż w terminie 90 dni (art. 31 ust. 1).

Od decyzji przysługuje odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w terminie 14 dni (art. 35), a od decyzji Ministra – skarga do sądu administracyjnego. Od decyzji ZUS w sprawie dopłaty przysługuje odwołanie do sądu powszechnego na zasadach właściwych dla spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 48).

Jednolitość stosowania kryteriów zapewniają:

- prowadzenie wszystkich spraw przez jeden organ o zasięgu ogólnokrajowym,
- jeden organ odwoławczy,
- możliwość zasięgnięcia drugiej opinii,
- coroczne, publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie dyrektora Instytucji (art. 39). Obejmuje ono m.in. liczbę decyzji pozytywnych i odmownych, wyniki odwołań i skarg, strukturę przyznanych statusów według dziedzin, rodzaje dokumentów dołączanych do wniosków oraz najczęstsze przyczyny odmów.

Ad 9.

Dopłata nie służy wyłącznie budowaniu uprawnień emerytalnych. Obejmuje składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, składkę zdrowotną, a także składki na Fundusz Pracy i Fundusz Emerytur Pomostowych (art. 40).

Osoby wykonujące zawód artystyczny podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu statusu artysty, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty (art. 9 ust. 6aa ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu nadanym ustawą). Dopłata jest rozliczana za miesiące, w których artysta podlega z tego tytułu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 41 ust. 5). W konsekwencji osoba z ustalonym prawem do emerytury nie uzyska dopłaty, niezależnie od wysokości świadczenia. Dotyczy to zarówno osoby pobierającej emeryturę niższą od minimalnej, jak i osoby pobierającej emeryturę minimalną.

Osoba, która osiągnęła wiek emerytalny, ale nie ma ustalonego prawa do emerytury, może podlegać ubezpieczeniom z tytułu statusu artysty i ubiegać się o dopłatę na zasadach

ogólnych. Okresy składkowe z tego tytułu są uwzględniane na zasadach ogólnych. Ustawa przewiduje ponadto możliwość samodzielnego opłacenia przez artystę, z własnych środków, składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za wybrane miesiące z okresu 5 lat przed wejściem ustawy w życie (art. 112c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu nadanym ustawą).

Wpływ dalszego opłacania składek na prawo do świadczenia i jego wysokość zależy od indywidualnej historii ubezpieczenia i może zostać ustalony wyłącznie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Ad 10.

Ustawa nie tworzy odrębnego świadczenia dla osób pobierających niskie emerytury. Kwestia sytuacji artystów, którzy osiągnęli wiek emerytalny bez wystarczającego stażu ubezpieczeniowego, była podnoszona w prekonsultacjach w czerwcu 2024 r. Po analizie z udziałem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Zdrowia uznano, że nie powinna być rozwiązywana w tej ustawie. Ustawa powierza Radzie Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny rozpoznawanie potrzeb osób wykonujących zawód artystyczny w zakresie zabezpieczenia społecznego, w tym potrzeb wynikających z trudnej sytuacji życiowej i ubóstwa, oraz przedstawianie w tym zakresie opinii Ministrowi (art. 6 ust. 1 pkt 1 i ust. 3). W chwili obecnej Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie planuje wprowadzenia odrębnego instrumentu pomocy dla starszych twórców ludowych o niskich emeryturach.

Ad 11.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi pomoc socjalną dla twórców i artystów z Funduszu Promocji Kultury. O wsparcie z Funduszu Promocji Kultury mogą ubiegać się twórcy i artyści, posiadający udokumentowany dorobek w zakresie działalności kulturalnej w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, niezależnie od prowadzenia rejestrowanej działalności gospodarczej.

Komplet dokumentów o przyznanie pomocy socjalnej składa się z:

a) poprawnie wypełnionego formularza wniosku,
b) załącznika w postaci portfolio,
c) załącznika w postaci dokumentów potwierdzających zaistnienie okoliczności wpływających na sytuacje materialną wnioskodawcy (np. aktualne zaświadczenie o chorobie przewlekłej/niepełnosprawności, orzeczenie ZUS),

Wsparcie przeznaczone jest dla twórców i artystów, którzy znajdują się w bardzo trudnej sytuacji materialnej, czego przyczyną jest głównie zły stan zdrowia - udokumentowana aktualnym zaświadczeniem lekarskim informacja o chorobie przewlekłej lub niepełnosprawności albo podeszły wiek, które skutecznie uniemożliwiają podjęcie przez wnioskodawcę dodatkowego zatrudnienia lub przekwalifikowanie, mogące w sposób oczywisty przyczynić się do poprawy sytuacji życiowej, lub w związku z wystąpieniem siły wyższej w postaci zdarzenia losowego.

W ramach naboru obowiązuje kryterium dochodowe, w wysokości dwukrotności kwoty rocznego minimalnego wynagrodzenia za pracę brutto, liczonego na dzień składania wniosku.

Kwota jednorazowego wsparcia w naborze na rok 2026 wynosi 5 000 zł brutto. Zapomogi wypłacane są w całości; zależnie od przedłożonej dokumentacji beneficjenci mogą być zobowiązani do uwzględnienia przyznanego wsparcia przy indywidualnym rozliczeniu podatkowym.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie wyodrębnia grup beneficjentów w statystykach dotyczących wsparcia z Funduszu Promocji Kultury.

Ponadto ważnym instrumentem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawowaniu opieki nad kulturą ludową jest corocznie ogłaszany program *Kultura Ludowa i Tradycyjna*, który dotyczy szeroko pojętej kultury ludowej zarówno jej spuścizny, jak i współczesnych zjawisk kulturowych. Program wpisuje się zatem w kilka obszarów działania, w tym: dokumentowanie, badanie i przekaz dziedzictwa kulturowego, edukację regionalną, animację oraz kreowanie twórczości inspirowanej sztuką ludową. W ramach programu wspierane są także zadania dotyczące kultywowania tradycji przez mniejszości narodowe i etniczne, a także przez różne grupy środowiskowe i wiekowe. Program ogłaszany jest raz do roku, najczęściej na przełomie października i listopada.

Ministerstwo KiDN modyfikuje zapisy regulaminowe programu, uwzględniając uwagi zgłaszane przez środowiska działające w sferze kultury ludowej, i tym samym wychodzi naprzeciw oczekiwaniom tego środowiska. Program ma charakter konkursowy, a oceny projektów dokonują niezależni eksperci z różnych dziedzin kultury tradycyjnej, pochodzący z różnych regionów kraju. Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o dofinansowanie są: organizacje pozarządowe, samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe oraz podmioty gospodarcze działające w sferze kultury ludowej.

Program podlega stałej tendencji rozwojowej, z roku na rok wzrasta nie tylko liczba składanych projektów, lecz również liczba przyznawanych dotacji oraz wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie najciekawszych zadań, co obrazuje poniższa tabela (podane informacje dotyczące wszystkich wniosków dofinansowanych w programie; uzyskanie danych dotyczących zakresu udziału w danym projekcie twórców ludowych - rzemieślników i rękodzielników - wymagałoby odrębnej analizy pod tym kątem kilkuset wniosków, brak jest narzędzia, dokonującego automatycznych agregacji danych).

Edycja	Liczba wniosków poprawnych formalnie	Liczba ogółem dofinansowanych wniosków	Łączna kwota przyznanych dotacji
2024	679	166	8 470 720 zł
2025	677	211	11 339 081 zł
2026	769	230	14 652 252 zł

Wśród zadań wspieranych w ramach programu przez MKiDN znajdują się przedsięwzięcia organizowane cyklicznie od wielu lat: regionalne przeglądy, konkursy, warsztaty, szkolenia z dziedziny szeroko pojętego folkloru, sztuki i rękodzieła ludowego, a także festiwale o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, w ramach których organizowane są targi i pokazy sztuki ludowej oraz warsztaty i szkolenia rękodzielnicze. MKiDN dofinansowuje także nowe inicjatywy i projekty – preferujące nowatorskie formy kultywowania i kontynuacji tradycji. W ramach zadań z zakresu sztuki i rękodzieła ludowego wspierane są konkursy i wystawy dotyczące różnych dziedzin twórczości ludowej. Zapisy regulaminowe programu dają możliwość finansowania, w ramach różnych wydarzeń folklorystycznych, honorariów i zakupu materiałów dla twórców ludowych prowadzących warsztaty, pokazy i targi sztuki ludowej, a także nagród finansowych w konkursach i przeglądach sztuki ludowej. Sztandarowym przykładem dofinansowania zadania, w którym uczestniczą twórcy ludowi i rękodzielnicy, są Ogólnopolskie Targi Sztuki Ludowej

w Kazimierzu nad Wisłą, których organizacja jest wspierana przede wszystkim ze środków MKiDN.

Na szczególną uwagę zasługuje zadanie specjalne realizowane w ramach programu *Kultura Ludowa i Tradycyjna* adresowane do „mistrzów tradycji", będących depozytariuszami wiedzy lokalnej i regionalnej, którego zakres, jeśli chodzi o podejmowane działania, jest zgodny z założeniami Konwencji UNESCO z 2003 roku o ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Głównym celem tego zadania jest tworzenie warunków i wspieranie międzypokoleniowego przekazu umiejętności, wiedzy i funkcji – ze szczególnym naciskiem na ich unikatowość bądź zagrożenie zanikiem. Istotnym jest przy tym, aby transmisja wiedzy i umiejętności odbywała się pomiędzy osobami wywodzącymi się z tej samej bądź możliwie najbliższej wspólnoty i kultury lokalnej.

Zadanie *mistrz tradycji* umożliwia finansowanie przez Ministerstwo w 100% organizacji szkoleń prowadzonych przez mistrzów tradycji, w ramach których przekazują oni swoją wiedzę i umiejętności osobom zainteresowanym. Przekaz tradycji dotyczy różnych dziedzin niematerialnego dziedzictwa kulturowego: sztuki, rzemiosła i rękodzieła artystycznego, obrzędowości i zwyczajów, gwary i języka regionalnego, muzyki i tańca tradycyjnego. Ministerstwo finansuje honoraria przeznaczone dla mistrzów oraz zakup materiałów wykorzystywanych podczas warsztatów.

Poniżej dane liczbowe i finansowe dotyczące zadania mistrz tradycji w latach 2024-2026:

Edycja	Liczba wniosków poprawnych formalnie	Liczba ogółem dofinansowanych wniosków	Łączna kwota przyznanych dotacji
2024	51	37	736 720 zł
2025	61	37	992 940 zł
2026	49	46	1 260 373 zł

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi stałą współpracę ze Stowarzyszeniem Twórców Ludowych – ogólnopolską organizacją pozarządową (będącą jednocześnie związkiem twórczym), jedyną tego typu w kraju i Europie, zrzeszającą około 2300 osób z różnych dziedzin twórczości ludowej. STL jest stałym beneficjentem programu *Kultura ludowa i tradycyjna*. Ministerstwo w ramach dofinansowania wspiera jego działalność merytoryczną, w tym przede wszystkim: prowadzenie i aktualizowanie ogólnopolskiej komputerowej bazy dotyczącej twórców i rzemieślników ludowych, portalu internetowego KulturaLudowa.pl a także organizację konkursów, wystaw, pokazów i warsztatów w ramach zadania pn. *Upowszechnianie, dokumentacja i edukacja w zakresie współczesnych zjawisk kultury ludowej.*

Poniżej wysokość dotacji przyznanych dla STL – u w latach 2024-2026:

1) rok 2024 – 230 000 zł,
2) rok 2025 – 265 000 zł,
3) rok 2026 – 265 000 zł.

Kolejnym programem dotacyjnym jest program pn. *EtnoPolska* ogłaszany od 2018 r. przez Narodowe Centrum Kultury, instytucję podległą Ministerstwu KiDN. W edycjach 2024 i 2025 regulaminy ww. programu uwzględniały tradycyjne rękodzieło i rzemiosło, dopuszczając m.in. przedsięwzięcia popularyzatorskie, inicjatywy edukacyjno-animacyjne na rzecz zachowania, przekazu i kontynuacji tradycji regionalnych, takie jak warsztaty i kursy

oraz zakup, wykonanie i renowację strojów ludowych i rekwizytów obrzędowych dla zespołów regionalnych, a także regionalnych strojów ludowych dla kół gospodyń wiejskich. W edycji 2026 zakres programu skoncentrowano na wskazanych zadaniach dotyczących strojów ludowych i rekwizytów obrzędowych. Program ma charakter konkursowy. Ogłaszany jest raz w roku. Podmiotami uprawnionymi do aplikowania są: samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne, a także podmioty gospodarcze. Koszty kwalifikowane w programie uwzględniają m.in. honoraria dla twórców ludowych i rękodzielników, zakup materiałów oraz nagrody finansowe w konkursach i przeglądach twórczości ludowej.

Poniżej dane liczbowe i finansowe dotyczące realizacji programu *EtnoPolska* w latach 2024-2026.

Edycja	Liczba złożonych wniosków	Liczba ogółem dofinansowanych wniosków	Łączna kwota przyznanych dotacji
2024	1887	257	12 000 000 zł
2025	2162	244	12 000 000 zł
2026	670	46	3 000 000 zł

W ramach bezpośredniej opieki państwa nad twórcami ludowymi Ministerstwo corocznie ogłasza program stypendialny, w ramach którego przyznaje twórcom ludowym stypendia twórcze na realizację indywidualnych projektów o charakterze artystycznym, edukacyjnym i popularyzatorskim. Twórcy ludowi najczęściej uzyskują wsparcie na działalność związaną z organizacją warsztatów, szkoleń i autorskich wystaw sztuki ludowej. Program stypendialny ogłaszany jest dwa razy do roku. Środki przyznawane są konkretnej osobie fizycznej.
W dziedzinie twórczości ludowej w Konkursach o stypendia twórcze oraz stypendia z zakresu upowszechniania kultury Ministerstwo KiDN przyznało następującą liczbę stypendiów:

1) rok 2024 – 16 stypendiów na kwotę 720 000 zł,
2) rok 2025 – 15 stypendiów na kwotę 825 000 zł,
3) rok 2026 – 16 stypendiów na kwotę 900 000 zł.

Ponadto Minister Kultury wyróżnia i honoruje wybitnych twórców ludowych, w tym twórców w dziedzinie sztuki i rękodzieła ludowego. Minister może przyznawać indywidualne lub zbiorowe nagrody dla twórców i artystów, w tym artystów ludowych i osób zajmujących się upowszechnianiem kultury ludowej. Wnioskodawcą może być osoba fizyczna albo prawna. Warunkiem przyznania nagrody jest posiadanie przez twórcę dorobku w zakresie działalności kulturalnej oraz osiągnięć twórczych lub artystycznych. Wnioski mogą być składane w sposób ciągły przez cały rok. Do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające informacje o osiągnięciach, za które nagroda ma być przyznana. Minister może przyznać nagrodę na wniosek wnioskodawcy albo z inicjatywy własnej. Na nagrodę indywidualną albo zbiorową składają się nagroda finansowa oraz dyplom.

Poniżej dane dotyczące liczby przyznanych twórcom ludowym nagród i wysokość środków przeznaczonych na ten cel w latach 2024-2026:

1) 2024 r.– przyznano 155 nagród, na które przeznaczono środki w wysokości 3,8 mln zł,

2) 2025 r. – przyznano 171 nagród, na które przeznaczono środki w wysokości 3,6 mln zł,
3) 2026 r. (do 30 września) – przyznano 124 nagrody, na które przeznaczono środki w wysokości 3,8 mln zł.

Powyżej wskazane środki są kierowane bezpośrednio do twórców.

Ponadto corocznie przyznawana jest także prestiżowa Doroczna Nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (finansowa) za całokształt działalności artystycznej - zgodnie z założeniem jedna nagroda w danej dziedzinie sztuki. Poniżej została podana wysokość jednej nagrody w danej kategorii:

1) Rok 2024 – 60 000 zł,
2) Rok 2025 – 70 000 zł,
3) Rok 2026 – 70 000 zł.

Nagroda ta wielokrotnie przyznawana była twórcom w dziedzinie sztuki i rękodzieła ludowego.

Jednocześnie Minister jest głównym fundatorem najbardziej prestiżowej nagrody w tej dziedzinie kultury - Nagrody im. Oskara Kolberga Za zasługi dla kultury ludowej, która jest wyrazem uznania dla twórców, badaczy i popularyzatorów, wskazuje i promuje najlepsze osiągnięcia we współczesnej twórczości ludowej. Corocznie przyznawanych jest 14 nagród wręczanych uroczyście na Zamku Królewskim w Warszawie.

Nagroda im. Oskara Kolberga przyznawana jest od 1974 r. Od początku miała rangę wyróżnienia ogólnopolskiego i najważniejszego w tej dziedzinie. Organizatorem Nagrody w imieniu Ministra Kultury jest Instytut Muzyki i Tańca – instytucja państwowa, współpracująca z Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze. Fundatorami nagród finansowych jest przede wszystkim Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jedną nagrodę finansuje Marszałek Województwa Mazowieckiego. Wyróżnienia przyznawane są w siedmiu kategoriach, w tym minimum trzy nagrody dla twórców w dziedzinie sztuki i rękodzieła ludowego. Poniżej podana została wysokość środków przyznanych przez Ministra KiDN na organizację Konkursu o Nagrodę im. Oskara Kolberga w latach 2024-2026:

1) rok 2024 – dotacja dla NIMiT w wysokości 370 000 zł,
2) rok 2025 –dotacja dla NIMiT w wysokości 820 000 zł (wyższa dotacja ze względu na edycję jubileuszową: dodatkowe wydarzenia oraz zwiększenie ilości przyznanych nagród),
3) rok 2026 – dotacja dla NIMiT w wysokości 570 000 zł.

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje program dotacyjny pn. *Niematerialne – przekaż dalej*, skierowany do depozytariuszy zjawisk wpisanych na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego* oraz praktyk wpisanych do *Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego* (część polskich twórców ludowych należy do tej grupy). O dofinansowanie mogą się ubiegać następujące podmioty (z zastrzeżeniem, że w każdym zadaniu biorą udział Depozytariusze zjawiska lub praktyki, która jest tematem danego projektu): organizacje pozarządowe, samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), kościoły i związki wyznaniowe. W przypadku gdy Wnioskodawca nie należy do grona Depozytariuszy wskazanego we wniosku zjawiska czy praktyki, wymagane jest, by w zadaniu brali udział Depozytariusze. W celu potwierdzenia wypełnienia tego wymogu, we wniosku należy wskazać Depozytariusza i dołączyć jego pisemne oświadczenie o udziale w projekcie (dokument pn. Deklaracja zgody Depozytariusza, stanowiąca załącznik do regulaminu programu).

Do tej pory zostały zrealizowane trzy edycje powyższego programu. Limit wnioskowanego dofinansowania: od 5 000 zł do 50 000 zł

Poniżej dane dotyczące liczby zrealizowanych projektów w programie *Niematerialne - przekaż dalej* , z uwzględnieniem środków finansowych przeznaczonych na ten cel w latach 2024-2026.

Edycja	Liczba złożonych wniosków	Liczba ogółem dofinansowanych wniosków	Łączna kwota przyznanych dotacji
2024	81	19	500 000 zł
2025	115	20	500 000 zł
2026	161	19	500 000 zł

Programy stypendialne skierowane do indywidualnych twórców ludowych prowadzi również Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi, dla którego organizatorem jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ad 12.

Status artysty nie może zostać przyznany osobie podlegającej ubezpieczeniu społecznemu rolników (art. 26). Objęcie artysty tym ubezpieczeniem powoduje wygaśnięcie statusu (art. 38 ust. 1 pkt 3). Rozwiązanie to wynika z odrębności systemu ubezpieczenia społecznego rolników. Dochody z gospodarstwa rolnego osoby nieubezpieczonej w KRUS wlicza się do dochodu przy ocenie prawa do dopłaty (art. 4 pkt 3 lit. g).

Status artysty można łączyć z pracą zawodową:

- jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z innych tytułów jest niższa od minimalnego wynagrodzenia, artysta podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym także z tytułu statusu, w zakresie różnicy do minimalnego wynagrodzenia (art. 9 ust. 10 i art. 18 ust. 4e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu nadanym ustawą);
- jeżeli podstawa z innych tytułów osiąga minimalne wynagrodzenie, obowiązek z tytułu statusu nie powstaje, a decyzja o przyznaniu dopłaty wygasa (art. 46 pkt 2);
- jeżeli artysta zgłoszony do ubezpieczeń z tytułu statusu nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jako zleceniobiorca z umów zlecenia zawieranych w ramach działalności artystycznej (art. 9 ust. 6c).

Prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej wyklucza uzyskanie statusu (art. 26) i powoduje jego wygaśnięcie (art. 38 ust. 1 pkt 2).

Ad 13.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dostrzega potrzebę zapewnienia możliwie szerokiego dostępu do informacji o nowych rozwiązaniach, w szczególności wśród twórców niezrzeszonych, osób starszych oraz mieszkańców mniejszych miejscowości. Istotne jest przy tym uwzględnienie potrzeb osób, które w ograniczonym zakresie korzystają z komunikacji elektronicznej.

W tym kontekście warto rozważyć wykorzystanie potencjału lokalnych i regionalnych instytucji kultury, w tym domów kultury i muzeów regionalnych, a także organizacji zrzeszających twórców ludowych zarówno w upowszechnianiu informacji, jak i ułatwianiu dostępu do praktycznych wskazówek dotyczących składania wniosków.

Zgłoszone propozycje dotyczące działań informacyjnych oraz udziału twórców niezrzeszonych i starszych rękodzielników w konsultacjach stanowią istotny głos w dyskusji nad sposobem dotarcia do poszczególnych grup odbiorców. Przedstawione postulaty zostaną przekazane do rozważenia komórkom organizacyjnym Ministerstwa właściwym do spraw komunikacji i działań informacyjnych.

Na marginesie warto zauważyć, że ustawa nie wymaga złożenia wniosku o przyznanie statusu artysty w postaci elektronicznej. Pierwszy wniosek o dopłatę złożony wraz z wnioskiem o status jest zwolniony z wymogu postaci elektronicznej (art. 42 ust. 3). Kolejne wnioski o dopłatę składa się elektronicznie za pośrednictwem profilu informacyjnego, który ZUS zakłada artyście, jeżeli ten go nie posiada (art. 42 ust. 6). ZUS jest obowiązany zapewnić w swoich jednostkach dostęp do środków technicznych i pomoc przy składaniu wniosków i odbiorze decyzji. Na podstawie porozumienia może zapewnić taką pomoc także w innych miejscach (art. 47 ust. 3 i 4).

Projekt był przedmiotem prekonsultacji w dniach 5–7 czerwca 2024 r., w których uczestniczyli m.in. przedstawiciele twórców ludowych. Konsultacje publiczne trwały od 29 kwietnia do 30 maja 2025 r. Były otwarte dla wszystkich zainteresowanych, w tym osób niezrzeszonych, wśród zaproszonych podmiotów było Stowarzyszenie Twórców Ludowych. 14 lipca 2026 r. w Sejmie odbyło się wysłuchanie publiczne.

Ad 14.

Ustawa umożliwia opracowanie i realizację programów podnoszenia lub uzyskiwania nowych kwalifikacji przez osoby wykonujące zawód artystyczny (art. 49–54). Instrumenty promocji rękodzieła i wsparcia udziału twórców w wydarzeniach nie są przedmiotem ustawy. Są realizowane w ramach programów Ministra i instytucji kultury.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozpoczęło prace zmierzające do przygotowania strategii dotyczącej ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Głównym jej założeniem jest wyznaczenie celów strategicznych i kierunków polityki państwa w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz działań służących zapewnieniu jego żywotności, praktykowania i międzypokoleniowego przekazu. Strategia będzie obejmowała wszystkie dziedziny kultury ludowej i tradycyjnej, w tym sztukę i rękodzieło ludowe. Motywacją do podjęcia prac nad strategią było zapewnienie systemowego wsparcia finansowego, eksperckiego i organizacyjnego oraz współpracy na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, a także wypracowanie rozwiązań, które będą przekładać się na realne możliwości praktykowania i międzypokoleniowego przekazu niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Strategia będzie uwzględniać różnorodność dziedzictwa i podmiotów, które je podtrzymują, a ochrona nie może ograniczać się do jednego rodzaju tradycji. Prace nad dokumentem strategicznym wymagają dialogu pomiędzy depozytariuszami, administracją rządową i samorządową, instytucjami kultury, organizacjami społecznymi oraz ekspertami. Współpraca powinna odpowiadać na rzeczywiste potrzeby społeczności i uwzględniać współczesne wyzwania, w tym szybkie przemiany technologiczne.

Strategia powinna powstawać w dialogu, dlatego też Ministerstwo KiDN uruchomiło w ostatnim czasie dwie inicjatywy: powołanie Zespołu do spraw opracowania założeń strategii ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz Zespołu w Narodowym Instytucie Dziedzictwa, który ma przygotować dokumentację legislacyjną, w tym projekt ustawy, uzasadnienie i ocenę skutków regulacji.

Jak widać po liczbie i skali podejmowanych działań na rzecz kultury ludowej, Ministerstwo zapewnia nie tylko systemowe wsparcie, lecz również prowadzi szeroki dialog z zainteresowanymi środowiskami, w szczególności z depozytariuszami niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym twórcami ludowymi w dziedzinie sztuki i rękodzieła

ludowego, ekspertami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w ochronę i przekazywanie dziedzictwa kulturowego.

Z poważaniem

z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sekretarz Stanu

Maciej Wróbel
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

+48 22 42 10 100
esp@kultura.gov.pl
www.gov.pl/kultura

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15
00-071 Warszawa